

Arbeid in beeld

George Hendrik Breitner: schilder van volk en stad

Steffanie de Wit (redactie TtA)

Deze bijdrage is de zevende van de rubriek 'Arbeid in beeld'. In deze rubriek zullen foto's of schilderijen waarin het onderwerp 'Arbeid' centraal staat, de revue passeren. Bijdragen voor deze rubriek zijn van harte welkom, en kunnen worden gemaild naar nvva@arbeidshygiene.nl

De Nederlandse kunstschilder George Hendrik Breitner was *le peintre du peuple*, de schilder van het volk. Hij maakte schetsen, schilderijen en foto's van het stadse straatleven met daarop voornamelijk werklui, dagloners, dienstmeiden en sjouwers. Breitner was met name geïnteresseerd in het vastleggen van de veranderingen die destijds in 'zijn' Amsterdam plaatsvonden: bouwplaatsen, gesloopte huizen, enorme heistellingen en half open gebroken straten waren veelvoorkomende onderwerpen van zijn werken.

Breitner werd in 1857 geboren in Rotterdam in een welvarend middenstandsgezin met drie kinderen. Hij volgde zijn opleiding aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag, waardoor de invloed van de Haagse School terug te vinden is in zijn vroege werken. Enkele jaren later wordt hij vanwege 'bruusk' gedrag (een conflict met de leiding) van de Haagse kunstacademie gestuurd waarna hij in dienst kwam van Willem Mesdag. In deze periode was hij kortstondig bevriend met mede kunstenaar Vincent van Gogh, waarmee hij door de straten van Den Haag zwierf op zoek naar inspiratie. Ze deelden hun belangstelling voor het leven voor het gewone volk, echter was de waardering voor elkaars werk ver te zoeken. Zoals Breitner in een later interview verwoordde: *"Ik kan het niet helpen, maar ik vind het kunst voor Eskimo's. Ik kan er niet van genieten. Ik vind het grof en onhebbelijk, zonder de minste distinctie en bovendien is alles gestolen van Millet en anderen. Van Gogh heeft niets waar ik jaloers op hoef te zijn."*

In 1886 verhuisde Breitner naar Amsterdam. In ditzelfde jaar behaalde hij zijn eerste grote succes toen zijn schilderij *De gele ridders* werd aangekocht door het Rijksmuseum. Hiermee was zijn reputatie in één klap gevestigd: als geen ander, zo vond men, wist hij uitdrukking te geven aan het nieuwe ideaal in de kunst: de onopgesmukte weergave van wat hij zag. Door zijn verhuizing naar Amsterdam veranderde ook zijn focus m.b.t. de onderwerpen van zijn kunst. Naast zijn straatgezichten in het centrum, van onder meer de Dam en de Jordaan, liet hij ook zien wat er aan de randen van de stad gebeurde. De stad stond aan de vooravond van de grote 20ste-eeuwse uitbreidingen waardoor de randen veranderden in grote bouwputten.

Breitner wilde hij het daagse bestaan in al zijn lelijkheid zo objectief mogelijk verbeelden. Hij maakt hierbij veelvuldig gebruik van de relatief nieuwe uitvinding fotografie: foto's dienden soms als direct voorbeeld voor een bepaald schilderij, zoals bij de meisjes in kimono, soms als algemeen studiemateriaal. In een interview zegt Breitner het volgende over Amsterdam: *"Het is niet alleen de schoonheid van de stad die me raakt, maar ook de dynamiek, de levendigheid. Hier is alles in beweging, er wordt volop gebouwd, het culturele klimaat floreert. Die vitaliteit wil ik vastleggen in mijn schilderijen. Juist de grote vernieuwingen in de stad laat ik zien, de bouwplaatsen met de werklui, de bedrijvigheid, prachtig! Amsterdam past ook beter bij mijn karakter: het is net zo impulsief en explosief als ik."*

Het Amsterdamse impressionisme, waartoe Breitner gerekend werd, kenmerkte zich door de vluchtige indruk die wordt weergegeven van een tafereel. Men probeerde schetsmatig een moment uit het volle leven te grijpen en deze vast te leggen. Het ging niet om gedetailleerde afwerking, hun losse en vlotte schilderwijze met grove, snelle penseelstreken werd vaak onaf genoemd, maar het onderwerp bleef het belangrijkste. Zij gebruikten niet de vrolijke kleuren van de Franse impressionisten maar brachten hun onderwerpen in donkere kleuren en zware penseelstreken. In Breitners werk komt dat tot uiting in een vlekkerige en vegerige weergave van gezichten, kleding en gebaren. De indruk van toevalligheid en dynamiek wordt versterkt door het plotse afsnijden van de beeldranden.

Het werk van Breitner, zowel schilderijen als foto's, zijn op dit moment te zien in het Stedelijk Museum (Amsterdam) en het Dordrechts Museum en zijn in het verleden onderwerp van verschillende exposities geweest, waaronder in het Rijksmuseum.

Referenties

Rijksmuseum Amsterdam
Art Salon Holland
Van Gogh Museum Amsterdam

Grondkruiers bij het Jacob van Lennepkanaal (1900)

De Cremerbuurt in aanbouw op het schilderij 'Bouwterrein ten noorden van de Overtoom' (ca. 1900)

Twee paarden die heipalen slepen in Amsterdam (1897-98)

Bouwvakkers aan het werk in een bouwput aan de Van Diemenstraat in Amsterdam (ca 1890-1910)

Heiwerk in de Raadhuisstraat in Amsterdam (ca. 1898)

Bouwterrein Oud-West te Amsterdam (1900)

